De Taal van Helmond

Stukskes over ons stadsdialect door Jos Leenen

Hèlemòns lèèrplèñkske mi in ut rôwt de 26 kliñkers (afb.: Erit de Roeper)

Umdè ut Hèlemòns dè verdyynt is òns dyelèkt àlvàst klañkzôôjver vàastğeleet vur straks às de lèèsten Hèlemònse mèns is ôôjtğeprôt.

Omdat het Helmonds dat verdient is ons dialect alvast klankzuiver vastgelegd voor straks als de laatste Helmonder is uitgepraat.

Over de schrijver

Jos Leenen heeft 40 jaar als schoolmeester in de binnenstad van Helmond zo'n 1000 kinderen met veel plezier het Nederlands voorgehouden. Vanaf 1988 is hij daarnaast bezig om aan wie het weten wil, weg te leren (in inmiddels ruim 80 presentaties) hoeveel rijker en expressiever ons stadsdialect is. Hij is in het trotse bezit van 'De Vergulde Hellemondse Kwèèk' van 'Haw Ut Hellemonds' Zijn voorstel tot spellingvereenvoudiging van het Helmonds dialect (*Hèlemòns*) kwam in 2019 voor het eerst in de openbaarheid, vergezeld van zijn leerplankje. Ondanks toevoegingen van extra tekens mag gesproken worden van vereenvoudiging, want elke letter van *ut Hèlemòns* (26 klinkers en 19 medeklinkers) wordt altijd op dezelfde manier uitgesproken en opgeschreven, zonder uitzondering. Verwisseling of aanpassing is uitgesloten. Deze fonetische benadering die meteen alle spellingregels overbodig maakt, dient vooral om de unieke klinkerrijkdom vast te leggen **voor later, als de sprekers op zijn**. Jos werkt aan een boek met als titel: **De Taal van Helmond, ten dode opgeschreven**. Dat is een vreemde maar bewust gekozen boektitel, omdat met het boek ons uitstervend dialect over ons graf heen wordt vastgelegd, om te dienen voor iedereen die na ons komt. Het is zijn missie om vooral inwoners van Helmond, maar verder iedereen die taalliefhebber is, er bewust van te maken dat ons stadsdialect een bijzondere positie inneemt binnen de talen wereldwijd, een eigen spelling waardig. Jos doceert al vanaf 2014 jaarlijks zijn *kurzus Hèlemòns* voor beginners aan de Volksuniversiteit. Hij noemt zich zonder schroom didacticus, maar toch zeker *Hèlemòndikus*, waarbij die kus zijn liefde voor zijn moedertaal uitdrukt.

Vrimde taale lèèrd' ik ôôjt mine kôp. Dy taale sprèèk ik.

M'n vaderlànse taal zit in mine kôp. Dy taal vertèl ik.

De taal vàn smûder draag ik in m'n hart. Høør woorde ziñ ik.

Ons Helmonds zingt

In een aantal stukskes wil ik mijn liefde voor taal in het algemeen en het Helmonds dialect in het bijzonder met u delen. "Een aantal? Het moet niet gekker worden!" "Zoveel bijzonders valt er toch niet over dit dialect te vertellen?" "Wat heb je eraan? Wat moet je ermee?" "Het Helmonds is toch ordinair en ruw en ruig, niet dan?" Tot zover veel gehoorde en niet mis te verstane reacties. Mijn werkelijkheid is anders. *Lôt û tôg niks wèjsmaake*, *matje*. *Kwèèkers zin'r ooveràl*. Als je die types aanstellerig hoort praten, uitgerekt, *raw* en aangedikt, dan neem van mij aan: Dat is geen normaal Helmonds dialect. Verbeeld je! En dan het idee dat dialect minderwaardig zou zijn, alleen voor dom volk! *Matje, matje*, laat je toch geen oor aannaaien. Het wordt tijd om die waanideeën te gaan ontzenuwen. Dat doen we in ieder geval in de komende stukskes, maar wat we vooral doen, is steeds meer ons dialect ten tonele voeren. Daarbij groeit stukje bij beetje het aantal woorden in het dialect ten koste van het Standaardnederlands, tot uiteindelijk het Hellemonds, door sommigen al gedurfd genoteerd als Hellemons of fonetisch geschreven: *Hèlemòns* (wat precies hetzelfde wordt uitgesproken), de overhand krijgt. *Wànt dôr ğuğet meen mar ooverôôjt*.

Jos Leenen